

2. Давидюк О. М. Технологія як об'єкт господарсько-правового регулювання : монографія. Харків: Вид-во «ФІНН», 2010. 176 с.

REFERENCES

1. Pro derzhavne rehuliuвання diialnosti u sferi transferu tekhnolohii: Zakon Ukrainy vid 14.09.2006 r. № 143-V. (2006). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 45, art. 434 [in Ukrainian].
2. Davydiuk O. M. (2010). Tekhnolohiia yak ob'iekt hospodarsko-pravovoho rehuliuвання. Kharkiv: Vyd-vo «FINN» [in Ukrainian].

Жорнокуй Юрій Михайлович

*доктор юридичних наук, професор,
провідний науковий співробітник НДІ правового забезпечення
інноваційного розвитку НАПрН України
ORCID: 0000-0001-9669-6062*

НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВЕНЧУРНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Наукова робота присвячена дослідженню питання нормативно-правового забезпечення венчурного підприємництва в Україні. Звертається увага на конституційні засади правового врегулювання можливості реалізації права на свободу творчої діяльності, у тому числі її здійснення на підприємницьких засадах. Зроблено висновок, що на сьогодні в Україні відсутнє законодавче забезпечення комерціалізації науки, не розроблено конкретні правові нормативи щодо функціонування її ринку, як наслідок, не закладено основи розвитку законодавства про венчурне підприємництво.

Ключові слова: венчурне підприємництво, інноваційна діяльність, підприємницька діяльність, інтелектуальна власність.

Zhornokui Yurii

*Doctor of Law, Professor, Senior Scientific employee of Scientific and
Research Institute of Providing Legal Framework for the Innovative
Development of NALS of Ukraine*

REGULATORY LEGAL PRINCIPLES OF ENSURING VENTURE ENTREPRENEURSHIP

The scientific work is focused on studying the issue of regulatory legal provision of venture entrepreneurship in Ukraine. Particular attention has been paid to the constitutional principles of legal regulation of the possibility of realizing the right to freedom of creative activity, including its exercise on entrepreneurial principles. It has been concluded that Ukraine has currently no legislative provision for the commercialization of science; has no specific legal standards for its market's functioning; as a result has no basis for the development of legislation on venture entrepreneurship.

Key words: venture entrepreneurship, innovations, entrepreneurial activity, intellectual property.

На сучасному етапі побудови громадянського суспільства в Україні особливого значення набувають положення відносно інтелектуалізації виробництва і особливо вільного «продукування» і реалізації права інтелектуальної власності при здійсненні підприємницької діяльності і захисту прав творця (ст. 3, 41, 42 Конституції України). Все це зумовлено чинниками об'єктивного і суб'єктивного характеру, що детермінують на становлення та розвиток такого роду діяльності.

Надання права юридичним особам займатись трудовою та підприємницькою діяльністю, а фізичним особам, крім цього, – творчою, віднайшло своє специфічне вираження у венчурному підприємстві. Варто зауважити, що відносини в такого роду діяльності можуть бути як суто підприємницькими, так і трудовими. Загалом, такі відносини розглядаються в своєму поєднанні, що обумовлено особливостями створення об'єктів права промислової власності. Проте, наріжним каменем є встановлення саме специфіки підприємницьких відносин в сфері створення таких об'єктів та реалізації майнових прав на їх використання.

Венчурне підприємництво є одним із визначальних різновидів підприємницької діяльності, якому відповідають всі ознаки останньої і застосовується законодавство про підприємницьку діяльність. При цьому поліаспектність венчурного підприємництва розвивається за декількома напрямками: як підприємницька ді-

яльність; як інвестиційна діяльність; як діяльність направлена на створення об'єкту права інтелектуальної власності (безпосередньо промислової).

Венчурне підприємництво неможливо без підприємницької ініціативи взагалі. Саме держава гарантує недоторканість майна і забезпечує захист права власності підприємця, тобто цим положенням закладено основи для ведення власної справи, в т.ч. і венчурного підприємництва (що на сьогодні віднайшло своє закріплення у положеннях Цивільного та Господарського кодексів України). На нормативному рівні вперше про інноваційну діяльність (венчурне підприємництво) згадувалось у Законі України «Про інвестиційну діяльність». Так, ст. 3 вказаного Закону закріплює поняття і ознаки інноваційної діяльності.

Венчурне підприємництво розвивається за декількома напрямками: а) як *підприємницька діяльність*; б) як *інвестиційна діяльність*; в) як *діяльність направлена на створення об'єкту права інтелектуальної власності* (безпосередньо промислової). Отже, венчурне підприємництво, як правова категорія, є складним багатогранним поняттям сутність якого має прояв в декількох аспектах (наведених раніше), що й складає особливу зацікавленість в оцінці проведення такого роду діяльності.

Включення в орбіту приватного та публічного права відносин по використанню науково-технічних досягнень обумовлено двома причинами. По-перше, розвиток науки та техніки неможливо уявити без вживання їх результатів, яке здійснюється в процесі практичного застосування цих результатів. По-друге, є специфіка в правовій регламентації поширення та використання науково-технічних результатів як ідей, які вживаються, на відміну від інших результатів праці. Іншими словами, використання науково-технічних досягнень – це структурний елемент системи розвитку науки та техніки в цілому. Тому, ми обстоюємо точку зору за якою правове регулювання відносин у сфері науки та техніки в рамках законодавства про науку та техніку має охоплювати також галузь практичного використання науково-технічних результатів. За таких обставин маємо комплексний характер врегулювання відносин, що пояснюється використанням

здебільшого норм приватного права і посилення гарантій їх дотримання нормами публічно-правового характеру.

Необхідно зазначити той фактор, що без детально розробленої та обґрунтованої нормативно-правової бази, ні про який інноваційний розвиток не може йти й мови, бо виникнення та здійснення тих чи інших юридично значимих дій ведеться у відповідності до законодавства. Важливе значення в цьому випадку відводиться цивільному праву з його універсалізмом. Виступаючи в ролі суб'єкта цивільно-правових відносин вказані особи вступають в договірні зв'язки, що виникають з приводу розробки, використання та реалізації продукції, яка виступає об'єктом промислової власності (ця особливість дає змогу стверджувати, що саме норми цивільного права є регулятором відносин в сфері венчурного підприємництва). Так, з економічної природи ці відносини є оплатно-вартісними, а з юридичної – договірними.

Венчурне підприємництво є окремим видом підприємницької діяльності, бо має свої характерні ознаки.

1. *Це один зі спеціальних видів підприємницької діяльності.* Вказане положення ґрунтується на тому, що ознаки підприємницької діяльності, характеризують і венчурне підприємництво, як один з підвидів такої діяльності.

2. *Наявність здібності підприємця акумулювати або залучати з різних джерел фінансові кошти (інвестиції).* Що стосується акумулювання певної грошової суми, то в даному випадку слід розглядати два різновиди як такого:

– акумулювання в одному з випадків може розглядатися як використання власних фінансових засобів для ведення венчурного підприємництва (наявність власного стартового капіталу, який необхідний для ведення даного виду підприємницької діяльності);

– акумулювання певної суми коштів може бути розглянуто як залучення позикових коштів, а саме, або шляхом випуску акцій (при створенні акціонерного товариства), або отримання банківського кредиту, що регулюється законодавством про банки та банківську діяльність.

3. *Діяльність орієнтована на практичне використання технічних та технологічних нововведень, які оцінюються як високорента-*

бельні, тобто продаж майнових прав інтелектуальної власності. Суть цієї ознаки полягає у тому, що:

– вона має спрямовуватися безпосередньо на використання саме у виробництві технічних та технологічних нововведень (об’єкти, які розцінюються як високорентабельні), тобто практичне вираження цих дій має позитивно відображатися на прибутку підприємства (зменшення собівартості продукції);

– впроваджуватися у виробництво може як технічне так і технологічне нововведення, тобто об’єкт, котрий використовується як нововведення може виступати як технологія, так і як технічне рішення.

В цьому випадку ми розглядаємо технологію як певний процес виробництва, тобто послідовність дій по виготовленню нового продукту, а техніка представляє собою певний рівень продукту (виріб).

4. *Діяльність, яка направлена як на завершення науково-технічних проектів, які ще не випробувані на практиці, так і на вдосконалення вже існуючих.* Вона має прояв у двох аспектах:

– науково-технічний проект не повинен бути випробуваний на практиці, тобто безпосередній об’єкт даного проекту повинен відповідати вимогам патентоздатності;

– науково-технічний проект направлений на вдосконалення вже існуючого об’єкта (конвенційні винаходи). В цьому випадку проведення технічних досліджень повинні здійснюватись на основі вже існуючого об’єкту, але з метою його модернізації.

5. Метою венчурного підприємництва можна виділити два аспекти, на які направлена даного роду діяльність – *отримання прибутку і (або) іншого ефекту (преваг)*. Отримання прибутку, має за основу розробку об’єкту права промислової власності і передачу прав на його використання, що ґрунтується як одна з ознак підприємницької діяльності, тобто остання направлена на отримання яких-небудь матеріальних благ. Якщо взяти до уваги інвестиційну природу проведення венчурного підприємництва, то поруч з отримання прибутку суб’єкти венчурного підприємництва можуть отримувати й інші переваги (наприклад, податкові, організаційні, виробничі, тощо).

Венчурне підприємництво має безліч переваг, які здатні посилити процес структурних зрушень за рахунок переливу вільних коштів

у високорентабельні виробництва, збільшення частки наукомістких галузей, послаблення монополізму. Серед згаданих переваг слід виділити такі: робота в самих передових галузях науково-технологічного прогресу, створення нових технологій та продуктів. Виходячи із цієї позиції, необхідно зазначити, що основою проведення венчурного підприємництва є творчий пошук можливості встановлення об'єктивній істині тих чи інших процесів і, по можливості, втілення їх у промислове виробництво. Тому, інтелектуальна власність визначає, кому належить результат інтелектуальної творчої діяльності, втілений у певну об'єктивну форму (патент, свідоцтво тощо).

Загалом же можна підсумувати, що в Україні з незрозумілих причин не закладено основи розвитку законодавства про венчурне підприємництво, не говорячи вже про спеціальну нормативно-правову базу. Можливо це стримувалось прийняттям ЦК України, в якому віднайшли відображення нові загальні засади створення та функціонування суб'єктів підприємницької діяльності та правове положення об'єктів інтелектуальної власності. Але саме зараз в значній частині втрачені можливості, які б дозволили зайняти Україні, як великому науково-технічному потенціалу, відповідну нішу на ринку новітніх технологій, що б сприяло інтеграції суб'єктів науково-технічної та інноваційної діяльності в світове співтовариство.

В Україні не створено законодавче забезпечення комерціалізації науки, не розроблено конкретні законодавчі нормативи відносно функціонування її ринку. Тільки починають формуватися найважливіші компоненти інфраструктури інноваційного ринку: венчурний капітал, венчурне фінансування малого підприємництва, система державної підтримки інноваційного підприємництва, сучасні форми кооперації інноваційного підприємництва (наприклад, технопарки). Тому, необхідно прийняти спеціальне законодавство, яке б в повній мірі встановило загальні засади ведення венчурного підприємництва в Україні. Адже лише правове врегулювання відносин в цій сфері може стати запорукою отримання позитивного результату в процесі становлення та ведення такої діяльності.